

**A polgári nemzetállamok kialakulása,  
gazdaság és társadalom a 19. század második felében Európában**

Újkori egyetemes történelem előadás II., III. évfolyam

BTTR729OMA, BTTR22397BA, Időpont: kedd 16–18, Hely: XII.

Tematika, tételsor és kollokviumi irodalomjegyzék

Oktató: Dr. habil. Prepuk Anikó, egyetemi docens

Az előadás az Európában zajló gazdasági és társadalmi folyamatokkal, a polgári nemzeti átalakulás kérdéseivel és a nemzetközi diplomácia történetével foglalkozik a 19. század második felében. Áttekinti az angol, a francia, a német és az orosz gazdaság átalakulását és a társadalom modernizációját. Egy-egy előadás keretében elemzi a korszak négy nagy eszmerendszerét, a liberalizmus, a konzervativizmus, a nacionalizmus és a szocializmus irányzatait. Érinti Nagy-Britannia, Franciaország, Németország és Oroszország bel- és külpolitikájának fő tendenciáit és a nemzetközi diplomáciában való részvételét.

1. Nagy-Britannia gazdasága a 19. század második felében
2. Franciaország gazdasága a 19. század második felében
3. A német ipari forradalom
4. Kísérlet az orosz gazdaság modernizációjára
5. Nyugat-Európa társadalmi az ipari forradalom korszakában: nemesség, középosztályok, munkásság és a parasztság
6. A liberális eszmerendszer sajátosságai és képviselői: J. Bentham, J. S. Mill, B. Constant, Tocqueville
7. A konzervatív eszmerendszer fejlődése és képviselői: E. Burke, De Bonald, B. Disraeli, A. Gobineau
8. A polgári nemzetek kialakulásának regionális sajátosságai Európában
9. A szocializmus elméleti irányzatai és politikai szervezetei
10. Nagy-Britannia bel- és külpolitikája a 19. század második felében (1850–1914)
11. Franciaország bel- és külpolitikája a Második Császárság és a Harmadik Köztársaság korában (1851–1914)
12. A német egység megvalósulása és a Német Császárság bel- és külpolitikája (1850–1890)
13. Oroszország bel- és külpolitikája a 19. század második felében (1855–1914)

**Kötelező irodalom**

Bayer József: *A politikai gondolkodás története*. Bp., Osiris, 1998. 175–187., 191–195., 207–214., 223–246., 290–324.

Berend T. Iván – Ránki György: *Európa gazdasága a 19. században*. Bp., Gondolat, 1987. 89–197., 247–298., 507–582.

Cameron, Rondo: *A világ gazdaság rövid története*. Bp., Maecenas, 1994.

Crouzet, F.: A brit nagyiparosok társadalmi eredete az ipari forradalom korszakában. *Történelmi Szemle*, 1981. 2. sz. 245–251.

- Diederiks–Lindblad–Noordam–Quispel–deVries–Vries: *Nyugat-európai gazdaság és társadalomtörténet*. Bp., Osiris, 1995. 160–191., 271–305.
- Diószegi István: *A hatalmi politika másfél évszázada*. Bp., 1994. 177–245.
- Diószegi István: *Üllő és kalapács. Nemzetiségi politika Európában a 19. században*. Bp., Magyarországkutató Intézet, 1991.
- Egedy Gergely: Birodalomból nemzetközösség (1887–1931). *Világtörténet*, 1985. 2. sz. 86–107.
- Fulbrook, Mary: *Németország története*. Bp., 1993. 107–155.
- Gerschrenkron, Alexander: Gazdasági elmaradottság történelmi távlatból. In: Uő: *Gazdasági elmaradottság történelmi távlatból*. Bp., Gondolat, 1984. 35–68.
- Gyáni Gábor: Úri kapitalizmus és a vállalkozók. Vita a XIX. századi angol elittről. *Valóság*, 1991. 12. sz. 39–44.
- Kaelble, H.: Hosszú távú változások a gazdasági elit kiválogatódásában. In: *A vállalkozó. Történeti-szociológiai válogatás*. Szerk. Lengyel György. (Szociológiai füzetek 28.) Bp., 1982. 75–103.
- Kocka, Jürgen: Kapitalizmus és bürokrácia a német iparosításban. *Történelmi Szemle*, 1982. 1. sz. 27–43.
- Landes, David S.: *Az elszabadult Prométheusz. Technológiai változások és ipari fejlődés Nyugat-Európában napjainkig*, Bp., Gondolat, 1986. 69–179., 277–329.
- Laxton, Paul: A textilipar történeti földrajza. In: *A brit gazdaság és társadalom a XVIII–XIX. században*. Szerk. Timár Lajos. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 1999. 109–116.
- Mayer, Arno J.: Az uralkodó osztályok Európában (A burzsoázia behódol). In: „*Változás és folytonosság*”. *Tanulmányok Európa XIX. századi társadalmáról*. Szerk. Gyáni Gábor. Debrecen, KLTE, 1992. 13–47.
- Ormos Mária – Majoros István: *Európa a nemzetközi küzdőtéren*. Bp., 1998. 179–206.
- Papp Imre: *A francia mezőgazdaság a XIX. században*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 1997.
- Price, Roger: *Franciaország története*. Bp., 1994. 187–205.
- Salgó László – Balogh András: *A gyarmati rendszer története*. Bp., Kossuth Kiadó, 1980.
- Taylor, A. J. P.: *Bismarck. A férfi és az államférfi*. Bp., Scolar, 1999.
- Vadász Sándor: *19. századi egyetemes történelem, 1789–1914*. Bp., Korona, 2005. 130–203., 216–273., 498–536.

#### **A kurzus az alábbi NAT és KET elemeket tartalmazza:**

NAT 5–8:

**A modern kor születése:** A nemzeti eszme és a birodalmak kora; Politikai eszmék: liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus

NAT 9–12:

**Az új eszmék és az iparosodás kora:** Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus; Az ipari forradalom hullámai

**A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése:** A szocializmus és a munkásmozgalom; A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok, Japán)

KET 9–12:

**Új eszmék és az iparosodás kora**

**A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése**

#### **A kurzus az alábbi NAT-ra épülő érettségi vizsgatárgy követelményeket tartalmazza:**

4.1. Politikai eszmék

4.5. Az ipari forradalom második hulláma a világban és Magyarországon

4.6. A szocializmus

4.7. Polgári állam, nagyhatalmi törekvések